

Kabinet van Staatssecretaris voor Maatschappelijke Integratie en Armoedebestrijding Philippe COURARD

Kabinet van Minister van KMO'S, Zelfstandigen, Landbouw en Wetenschapsbeleid Sabine LARUELLE

**Persbericht
3 maart 2011**

Wetenschappelijke studie geeft zicht op de leefomstandigheden van daklozen en mensen zonder papieren

Zes op tien dak- en thuislozen en negen op tien mensen zonder papieren leven met minder dan de helft van het bedrag dat wordt beschouwd als de armoedegrens.

Zo stelt een studie van het Federaal Wetenschapsbeleid, uitgevoerd door het HIVA (KU Leuven), in opdracht van en in samenwerking met het Steunpunt Armoedebestrijding vast.

Dat de leefomstandigheden van dak- en thuislozen en mensen in onwettig verblijf schrijnend zijn, is al langer geweten. Er bestaat echter weinig betrouwbare en becijferde informatie gezien deze groepen over het algemeen afwezig zijn in de officiële statistieken. Dit is ook het geval in de enquête naar de inkomens en levensomstandigheden (EU-SILC enquête) die in België en in de andere Europese landen wordt uitgevoerd.

De EU-SILC enquête is een belangrijke bron voor de armoede-indicatoren en voor de bepaling van de armoedegrens. Voor België baseert de Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie (vroeger bekend als Nationaal Instituut voor de Statistiek) zich op het Rijksregister om een steekproef van de bevolking te bevragen in een face-to-face enquête. Mensen in onwettig verblijf en daklozen komen hier dus nooit voor in aanmerking. Het Steunpunt Armoedebestrijding¹ en het Federaal Wetenschapsbeleid (BELSPO)² hebben samengewerkt om deze leemte in te vullen, zoals werd voorzien in Federaal Plan Armoedebestrijding³. Het onderzoek werd uitgevoerd door het HIVA met medewerking van het enquêtebureau IPSOS. De Algemene Directie Statistiek en Economische Informatie van de FOD Economie volgde het onderzoek van nabij op.

¹ www.armoedebestrijding.be

² www.belspo.be

³ www.mi-is.be/be_nl/02/federaal%20plan%20armoedebestrijding/index.html

De enquête werd in het voorjaar van 2010 uitgevoerd bij 275 dak- en thuislozen en 170 mensen zonder papieren. Met een aangepaste vragenlijst, en in samenwerking met hulporganisaties om deze groepen te bereiken, werd gepeild naar hun inkomen, huishoudsamenstelling, arbeidsmarktparticipatie, woonsituatie, gezondheid en aspecten van sociale integratie.

“Voor het eerst zijn de leefomstandigheden van deze twee groepen ‘verborgen armen’ gemeten, op een gelijkaardige manier als bij de rest van de Belgische bevolking”, zegt Henk Van Hootegem, medewerker van het Steunpunt Armoede. “Maar als we het over armoede in België hebben, is het natuurlijk belangrijk ook deze groepen – die juist een bijzonder hoog risico op armoede kennen – in het armoede-onderzoek op te nemen. Deze enquête geeft zicht op de moeilijke omstandigheden waarin deze mensen leven. De enquête was trouwens een moeilijke opgave, op professioneel en menselijk vlak, voor de enquêteurs zelf die hierop nochtans waren voorbereid.”

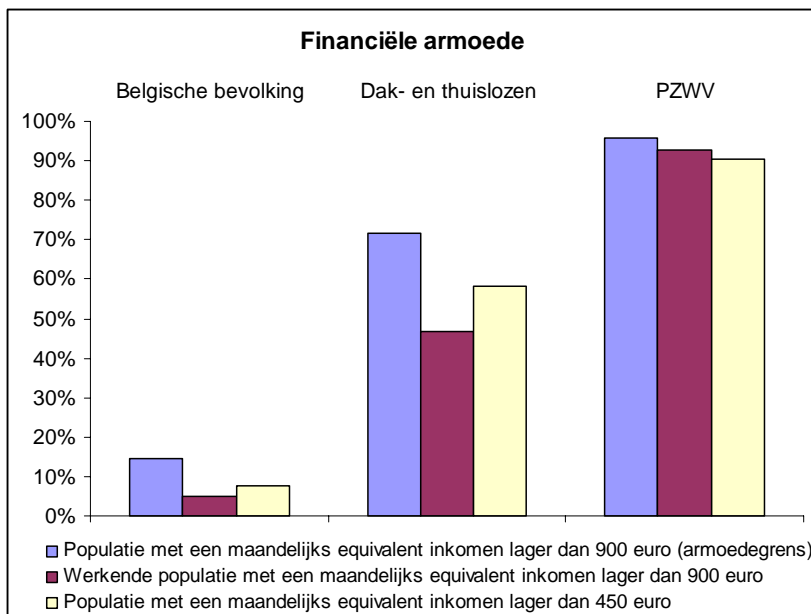
“Strijden tegen armoede – één van de prioriteiten van deze regering – gebeurt via economische, sociale en juridische maatregelen”, benadrukt minister Laruelle. “Maar de wetenschap heeft zeker haar rol te spelen en draagt ook haar steentje bij. Om beleid te kunnen voeren moet men weten, en om te weten moet men meten. Dit onderzoek past helemaal binnen dit opzet.”

“In de strijd tegen armoede is het hebben van betrouwbare cijfers van essentieel belang”, zegt staatssecretaris Courard. “Het niet evident om concrete beleidsmaatregelen te nemen om het leven van mensen in armoede te verbeteren, wanneer we geen informatie hebben over hun levensomstandigheden. Daarom is deze studie uitermate relevant: nu we een beter zicht hebben op de levensomstandigheden van daklozen en mensen zonder papieren kunnen we bijgevolg de keuzes die we in ons beleid maken gevoelig verbeteren.”

Enkele vaststellingen:

(1) Inkomen

Volgens de EU-SILC-gegevens 2008 leeft 14,7% van de Belgische bevolking onder de armoedegrens, heeft m.a.w. een equivalent inkomen⁴ dat lager is dan 900 euro per maand. De enquête toont aan dat meer dan 70% van de dak- en thuislozen en meer dan 95% van de mensen in onwettig verblijf onder deze grens zit. De meesten onder hen zitten er zelfs heel diep onder: 60% van de dak- en thuislozen en 90% van de mensen in onwettig verblijf hebben minder dan 450 euro per maand. Dat is uiteraard ook een heel eind beneden het OCMW-leefloon.

(2) Werkgelegenheid

Eén op zeven dak- en thuislozen, en één op vijf mensen in onwettig verblijf hebben in de voorbije maand gewerkt. Werken beschermt de Belgische bevolking in grote mate tegen financiële armoede: 4,8% van de werkende Belgen leeft onder de armoedegrens. Bij werkende dak- en thuislozen is dat 50% en bij mensen in onwettig verblijf met werk is dat 93%. Het gaat uiteraard meestal om deeltijds werk en zwartwerk.

(3) Primaire behoeften

Daklozen die niet in een opvangcentrum verblijven kunnen in vele gevallen zelfs niet in hun meest rudimentaire behoeften voorzien. Slechts iets meer dan de helft heeft toegang tot drinkbaar water, en iets meer dan 30% kan er een koffie kopen of klaarmaken. De helft

⁴ Equivalent inkomen: gezinsinkomen omgerekend per volwassen individu. Bron: EU-SILC enquête (2008, publicatie in 2009).

onder hen kan in zijn verblijfplaats zelfs niet tegen betaling naar het toilet, en slechts een derde heeft wasgelegenheid.

(4) Huisvesting

Ongeveer de helft van de mensen in onwettig verblijf leeft in een woning (meestal een gemeubelde studio); de anderen hebben een tijdelijk onderkomen gevonden in een voorziening, of zijn dakloos. De woning van mensen in onwettig verblijf is echter vaak ongezond. Volgens de gegevens van de EU-SILC enquête 2008 heeft één op vijftig Belgische huishoudens ofwel geen bad of douche, of geen warm stromend water, of geen toilet met doorspoeling in de woning. Bij mensen in onwettig verblijf is dat één op vijf. En 60% onder hen heeft een woonst met 'structurele gebreken' of een te kleine behuizing⁵, tegenover 30% van de doorsnee Belgische huishoudens. Bovendien is, ondanks de vele tekortkomingen, de financiële last van de huur op het inkomen voor mensen in onwettig verblijf erg zwaar: een derde onder hen geeft meer dan 40% van zijn gezinsinkomen uit aan huur.

(5) Gezondheid

24% van de dak- en thuislozen en 37% van de mensen in onwettig verblijf beoordelen hun eigen gezondheid als 'slecht' tot 'zeer slecht'. Opvallend zijn de psychische en nerveuze aandoeningen: slaaptekort, eenzaamheid, angst en verslaving. Een kwart van de daklozen kampt met overmatig alcoholverbruik; drugs komen bij deze groep echter nauwelijks voor. Ook de toegang tot de gezondheidszorg is overigens voor hen beperkt: één op tien dak- of thuislozen en iets minder dan één op zes van de personen in onwettig verblijf heeft tijdens de afgelopen 12 maanden een doktersbezoek om financiële redenen uit- of afgesteld.

⁵ Een woning wordt als structureel gebrekkig omschreven als ze minstens twee van de volgende problemen vertoont: een lekkend dak, geen adequate verwarming, vocht en schimmel of rottende ramen en deuren; een te kleine behuizing betekent minder dan 1 kamer per gezinslid.

Voor meer informatie:

- Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting
Henk Van Hootegem (NL), 02/212.31.71, gsm 0485/71.52.24, henk.vanhootegem@cntr.be
Françoise De Boe (FR), 02/212.31.61, gsm 0476/48.67.79, francoise.deboe@cntr.be
- HIVA – KU Leuven:
Prof. Dr. Ides Nicaise, 016/32.33.37, gsm 0485/16.87.32, ides.nicaise@hiva.kuleuven.be
- Kabinet minister Sabine Laruelle :
Sophie Van Mallegem, 02/541.63.92, gsm 0479/56.05.67, Sophie.Vanmallegem@Laruelle.fgov.be
- Kabinet staatssecretaris Philippe Courard :
Waut Es, 02/238.28.48 (NL), gsm 0497/44.18.56, waut.es@minsoc.fed.be
Pascal Sac, 02/238.28.15 (FR), gsm 0477/25.22.85, pascal.sac@minsoc.fed.be

Deze bevraging maakt deel uit van een ruimer onderzoeksproject dat door het HIVA – op vraag van het Steunpunt Armoedebestrijding en met financiering van federaal Wetenschapsbeleid - wordt uitgevoerd rond de ondervertegenwoordiging van bepaalde groepen in databanken. Het onderzoeksrapport over dit ruimere onderzoeksproject zal binnen enkele weken beschikbaar zijn op de website van BELSPO (contactpersoon: Aziz NAJI, 02/238.36.46, aziz.naji@belspo.be). De tekst die ingaat op de bevraging van dak- en thuislozen en mensen in onwettig verblijf is opgenomen als bijlage.